

INSTYTUT
AKTYWIZACJI
REGIONÓW

Fundacje

Niniejszy informator ma na celu przedstawienie podstawowych zagadnień związanych z przywołanym tematem i powstał w ramach realizacji zadania edukacji prawnej realizowanej w 2023 roku przez Instytut Aktywizacji Regionów

Fundacja może być ustanowiona dla realizacji zgodnych z podstawowymi interesami Rzeczypospolitej Polskiej celów społecznie lub gospodarczo użytecznych, w szczególności takich jak:

- 1) Ochrona zdrowia;
- 2) Rozwój gospodarki i nauki;
- 3) Oświata i wychowanie;
- 4) Kultura i sztuka;
- 5) Opieka i pomoc społeczna;
- 6) Ochrona środowiska oraz
- 7) Opieka nad zabytkami.

Rodzaje fundacji:

1. Publiczna – ma na celu poprawienie życia publicznego z różnych sektorów gospodarki, kultury, czy też polityki.
2. Prywatna – nastawiona na uzyskanie celów prywatnych lub skierowanych do danej grupy społecznej.
3. Non profit – brak celu prowadzenia działań gospodarczych. Na fundusz składają się darowizny, składki i dotacje.
4. Not for profit – umożliwia prowadzenie działalności gospodarczej, a jej środki przeznaczone są na wybrane cele opisane w statucie.

Zasada określania celów w toku ustanawiania fundacji

Cel fundacji powinien być wskazany w oświadczeniu woli o ustanowieniu fundacji, złożonym w formie aktu notarialnego. Fundacje, jako instytucje prawne, na gruncie polskiej ustawy służyć powinny realizacji celów użyteczności publicznej, przy założeniu, że są to instytucje prawa prywatnego.

Cel fundacji powinien być na tyle skonkretyzowany, aby można było stwierdzić na co fundator przeznacza środki majątkowe. Zakres możliwości przysługujących fundatorowi w zakresie wyboru celu jest więc bardzo szeroki. Fundacje mogą

realizować niemalże każdy cel charytatywny lub społecznie albo gospodarczo użyteczny, o ile ma on charakter publiczny (nie leży w interesie kręgu osób związanych z fundatorem albo w interesie fundatora). Odnośnie zmiany celu fundacji, ustawa wskazuje, że fundator ustala statut fundacji, w którym oprócz elementów obowiązkowych, mogą znajdować się dodatkowe postanowienia, m.in. dotyczące zmiany celu lub samego statutu. Wynika stąd zatem, że zmiana celu fundacji po jej założeniu jest możliwa, o ile możliwość dokonania takiej zmiany przewidziana jest w statucie.

Statut powinien określać podmiot uprawniony do dokonania zmian celów fundacji, a zmiana taka powinna pozostać w zgodzie z pierwotną wolą fundatora, wyrażoną w akcie fundacyjnym.

Działania fundatora w celu ustanowienia fundacji Fundacje mogą ustanawiać osoby fizyczne niezależnie od ich obywatelstwa i miejsca zamieszkania bądź osoby prawne mające siedzibę w Polsce lub za granicą. Oświadczenie woli o ustanowieniu fundacji powinno być złożone w formie aktu notarialnego. Zachowanie tej formy nie wymaga się, jeżeli ustanowienie fundacji następuje w testamencie. W oświadczeniu woli o ustanowieniu fundacji fundator powinien wskazać:

- 1) Cel fundacji oraz
- 2) Składniki majątkowe przeznaczone na jego realizację;

Tymi składnikami majątkowymi mogą być pieniądze, papiery wartościowe, a także oddane fundacji na własność rzeczy ruchome i nieruchomości. Fundator ustala statut fundacji, który określa przede wszystkim jej:

- 1) Nazwę,
- 2) Siedzibę,
- 3) Majątek,
- 4) Cele,
- 5) Zasady,
- 6) Formy i zakres działalności,
- 7) Skład i organizację zarządu,

8) Sposób powoływania oraz

9) Obowiązki i uprawnienia zarządu i jego członków.

Fundacja podlega obowiązkowi wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. Z chwilą wpisu do rejestru uzyskuje osobowość prawną.

Zasady prowadzenia działalności gospodarczej przez fundację

Fundacja działa na podstawie ustawy o fundacjach i statutu. Statut może zawierać postanowienie dotyczące prowadzenia przez fundację działalności gospodarczej. Podjęcie przez fundację działalności gospodarczej nieprzewidzianej w statucie wymaga uprzedniej zmiany statutu. Zmiana statutu fundacji wymaga wpisu do Krajowego Rejestru Sądowego. Fundacja może prowadzić działalność gospodarczą w rozmiarach służących realizacji jej celów. Jeżeli fundacja ma prowadzić działalność gospodarczą, wartość środków majątkowych fundacji przeznaczonych na działalność gospodarczą nie może być mniejsza niż tysiąc złotych.

Nadzór na działalnością fundacji

Organami sprawującymi nadzór nad działalnością fundacji jest właściwy minister i starosta. O zgodności działania fundacji z celem, w jakim fundacja została ustanowiona, orzeka sąd w postępowaniu nieprocesowym na wniosek właściwego ministra lub starosty. Fundacja składa corocznie właściwemu ministrowi sprawozdania ze swojej działalności. Środki nadzorcze nad działalnością fundacji Właściwy minister lub starosta może wystąpić do sądu o uchylenie uchwały zarządu fundacji, pozostającej w rażącej sprzeczności z jej celem albo postanowieniami statutu fundacji lub z przepisami prawa.

Organ ten może jednocześnie zwrócić się do sądu o wstrzymanie wykonania uchwały do czasu rozstrzygnięcia sprawy. Jeżeli działanie zarządu fundacji w istotny sposób narusza przepisy prawa lub postanowienia statutu albo jest niezgodne z jej celem, minister lub starosta może wyznaczyć odpowiedni termin do usunięcia tych uchybień w działalności zarządu albo może żądać dokonania w wyznaczonym terminie zmiany zarządu fundacji.

Po bezskutecznym upływie terminu albo w razie dalszego uporczywego działania zarządu fundacji w sposób niezgodny z prawem, statutem lub celem fundacji, minister lub starosta może wystąpić do sądu o zawieszenie zarządu fundacji i wyznaczenie zarządcy przymusowego.

Zarządca przymusowy reprezentuje fundację w sprawach wynikających z zarządu, w tym również w postępowaniu sądowym jest on obowiązany wykonywać czynności potrzebne do prawidłowego działania fundacji. Sąd uchylił swe postanowienia o zawieszeniu zarządu fundacji i wyznaczeniu zarządcy przymusowego na wniosek zarządu fundacji, jeżeli z okoliczności wynika, że działania zarządu naruszające prawo, statut lub cele zostaną zaniechane.

Reguły tworzenia fundacji w testamencie

Oświadczenie woli o ustanowieniu fundacji powinno być złożone w formie aktu notarialnego. Zachowania tej formy nie wymaga się, jeżeli ustanowienie fundacji następuje w testamencie. Jeżeli fundator ustanowił fundację w testamencie, a nie ustalił jej statutu i nie upoważnił do tej czynności innej osoby, stosuje się odpowiednio przepisy księgi IV Kodeksu cywilnego o poleceniu. Realizacja tego obowiązku obciąża współspadkobierców lub wykonawcę testamentu, o ile został on ustanowiony.

Polecenie nie ogranicza się tylko do opracowania statutu, lecz obejmuje także jej zarejestrowanie. Fundacja, ustanowiona w testamencie przez spadkodawcę może być spadkobiercą, jeżeli zostanie wpisana do rejestru w ciągu dwóch lat od ogłoszenia testamentu.

Obowiązki sprawozdawcze

Fundacje mają obowiązek złożyć właściwemu ministrowi do dnia 31 grudnia każdego roku coroczne sprawozdanie ze swojej działalności za rok ubiegły (również w sytuacji, gdy jest to niepełny rok kalendarzowy działalności licząc od dnia rejestracji fundacji w KRS). Nie stanowi wywiązania się z obowiązku sprawozdawczego ograniczenie się

przez fundację do przesłania wyłącznie rocznego sprawozdania finansowego sporządzonego zgodnie z wymaganiami ustawy o rachunkowości.

Ewentualne zawieszenie działalności przez fundację bądź też postawienie jej w stan likwidacji nie zwalnia z obowiązku sprawozdawczego wynikającego z ustawy o fundacjach. Z obowiązku sprawozdawczego zwolnione są natomiast fundacje posiadające status organizacji pożytku publicznego, które zamieściły na stronie podmiotowej Narodowego Instytutu Wolności - Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w BIP sprawozdanie merytoryczne oraz sprawozdanie finansowe zgodnie z przepisami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Sprawozdanie należy przekazać w oryginale, podpisane – jeśli statut fundacji nie stanowi inaczej - przez co najmniej dwóch członków zarządu fundacji (w sposób umożliwiający ich identyfikację).

Należy pamiętać także, iż zarządy fundacji zobowiązane są do dokonywania aktualizacji zarówno w przypadku treści statutów fundacji, jak też w przypadku poszczególnych wpisów w Krajowym Rejestrze Sądowym, w tym m.in. dotyczących zmiany siedziby, adresu, składu organów fundacji, a także organu sprawującego zewnętrzną nadzór nad fundacją.

Zaskarżenie uchwały zarządu fundacji Organami uprawnionymi do wystąpienia do sądu o uchylenie uchwały zarządu fundacji są właściwy minister lub starosta.

Przesłankami zaskarżenia uchwały zarządu fundacji jest rażąca sprzeczność uchwały z celem fundacji albo z postanowieniami statutu fundacji lub z przepisami prawa. Właściwy minister lub starosta może jednocześnie zwrócić się do sądu o wstrzymanie wykonania uchwały do czasu rozstrzygnięcia sprawy.

Sprawy o uchylenie uchwały zarządu fundacji rozpoznawane są w postępowaniu nieprocesowym.